

BOK

Om hvorfor det gikk så bra

Finn Olstad er en historiker som ser fremover.

HISTORIE
«Den lange oppturen – norsk historie 1945–2015»

Finn Olstad
Dreyer

Det er viktig å bli minnet på hvor godt vi har det, og få noen perspektiver på hvorfor det gikk så bra som det tross alt gikk med Norge i etterkrigstiden.

Men historiker Finn Olstad har ikke skrevet en ny historiebok om Norge for å skue bakover. Denne boken er ganske så eksplisitt skrevet som en historikers bidrag til diskusjonene om hvilke veivalg Norge bør ta nå, for å stille seg best mulig rustet for fremtiden.

Olstad skrev i sin tid «Einar Gerhardsen – en politisk biografi». Også her har Gerhardsen og Arbeiderpartiet en sentral plass. Det skulle bare mangle, når mye av prosjektet handler om å forklare hvordan nasjonen og dens sentrale institusjoner ble formet i etterkrigsårene.

I dette historieverket trekker Olstad veksler på arbeidene til en rekke kolleger, som han siterer grundig og godt. Dermed blir «Den lange oppturen» langt på vei en diskusjon mellom flere ulike stemmer, som Olstad fungerer som en slags ordstyrer for. Perspektivene er gjerne kritiske. En favoritt hos denne leser er diskusjonene om hva staten egentlig har drevet med i utenrikspolitikken, beskrevet i kapitlet «Den moralske stormakt».

Historiefaget er ofte på sitt mest kontroversielle i forsøkene på å beskrive den helt nære historien, samtiden. Denne boken går helt frem til 2015 og håndtering av flyktningkrisen i Europa den høsten. Noen vil antagelig finne vurderinger og vinklinger de er uenige i. Men det er greit. Historiefremstilling skal diskuteres, og historier skal kunne skrives flere ganger.

Jeg leser «Den lange oppturen» som en historie om hvorfor det har gått relativt bra med Norge, og som et rimelig godt utgangspunkt for å diskutere hva som står på spill når nasjonen skal gjøre sine veivalg fremover. **TARJEI LEER-SALVESEN**

Forfatter og historiker Finn Olstad.

FOTO: DREYER FORLAG

Kjærlighet og vemmelse

ROMAN
«Gud hjelpe barnet»

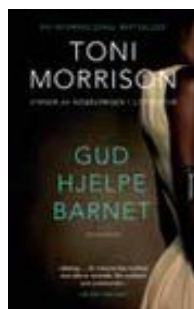
Toni Morrison
Aschehoug

Kjærligheten ser ut til å ha dårlige kår blant svarte i USA.

Vi som er hvite og lever i Norge, vi kan knapt ane hvilket selvhat svart hud kan avstedkomme. Amerikanske Toni Morrison, som i 1993 fikk Nobelprisen i litteratur, er en mesterlig skildrer av fenomenet.

Som i mange av bøkene hennes, er hovedpersonen i denne en kvinne. Hun blir født med så svart hud at

hennes nesten hvite mor vemmes av henne, og faren stikker av. Jenta lever med en hud mora aldri vil berøre.

Boka handler om dette, om å vokse opp i vemmelse av sin egen eksistens, og den selvforakten og de krumpringene og vidervedighetene slikt kan avstedkomme.

Boka er bygd opp ved små, korte kapitler der ulike personers synsvinkel kaster lys over hovedpersonens liv og valg. Den svarte jenta utvikler seg til å bli en skjønnhet alle snur seg etter, men som aldri kan bli kvitt det sårende selvhatet. Hun treffer andre mennesker som åpenbart har det på liknende vis i et USA som, slik Morrison skildrer det, dårlig evner å stimulere til gode liv for sine borgere.

Ikke ett av de menneskene vi treffer i boka lever uten sår, enten de er hvite, fargede eller litt av hvert – særlig er barna utsatt. Her er mye vold og overgrep mot unger, både reelt og opp-

diktet. Og her er mange voksne barn som sender penger til sine aldrende foreldre for å slippe å treffe dem som har påført dem sår. Penger blir deres måte å unngå hudkontakt på.

Vår svarte hovedperson blir forlatt av sin svarte kjæreste, og legger ut på en slags «road trip» for å finne ham igjen. Hun finner ham i en skeiv husvogn på et avsidesliggende sted og går i gang med den evige historien, å bære ved til kjærligheten. Så ender det slik, at den svarte skjønnhetens mor tenker med seg selv om barnebarn-generasjonen, hvordan skal det gå med den? Fins det håp?

Toni Morrison er rett og slett fenomenal i å skildre hvordan vi mennesker streber med å finne ut av livet med de forutsetningene vi er blitt tildelt. Og hun tar ikke fra oss håpet.

VALERIE KUBENS

Vi trenger å snakke om klimaet

SAKPROSA
«Det vi tenker på når vi prøver å ikke tenke på global oppvarming»

Per Espen Stoknes.
Oversetter: Jostein Sand Nilsen
Tiden

Hvordan snakke om global oppvarming med andre uten å være en irriterende moralist?

Et sted i boken siterer Stoknes økologen Aldo Leopold: «En av straffene økologisk kunnskap medbringer, er at man lever alene i en verden av sår. Mye av skaden som allerede er påført landet, er nærmest usynlig for lekfolk.»

Ofte har jeg lurt på hvordan det kan ha seg at politikere (og velgere) handler på tvers av de vitenskapelige faktaene vi sitter inne med, og forklaringen er delvis å finne i denne boka.

Selv om vi har viten om global oppvarming, er fenomenet abstrakt, og fienden er ikke lett å peke på. Snarere enn at det i seg selv er et problem, er det et problem ved oss mennesker at vi stadig vil plassere ting som enten det ene eller det andre. Fiende, venn.

Det kan forklare hvorfor folk bekymrer seg mer for den relativt lille faren som terrorister og andre folk med våpen utgjør, enn for at hele livsgrunnlaget vårt kan bli ødelagt.

Stoknes selv er psykolog og beskriver godt hvordan ting henger sammen på det menneskelige plan. En som er mer kynisk og pessimistisk enn tonen i boka, vil kanskje lure på hvor det blir av alle menneskene som rett og slett gir faen i global opp-

varming. Kanskje kunne man si at de ikke er så viktige, fordi de ikke utgjør folk flest – de fleste mennesker bryr seg jo, det er bare litt vanskelig å forstå faren –, men når verdens makt-havere uttaler seg om at menneskeskapt klimaendring er noe tøys, da kan man ikke bare avskrive det som uviktig.

Rett skal være rett, dette er en bok om menneskers psyke, ikke om politikk. Selv om det kanskje er urimelig å be mennesker om å gjøre noe på det individuelle plan, er det jo tross alt mennesker flest som skal velge makt-haverne, så kanskje det ligger noe i å snakke med medmennesker om global oppvarming likevel – uten å være moraliserende og sint. Hvordan? spør du? Stoknes har noen forslag som det kan være verdt å titte litt nærmere på.

KATHLEEN RANI HAGEN

Utroskap med konsekvenser

ROMAN
«En familie om høsten»

Jan Chr. Næss
Gyldendal

Denne boka forteller en uoriginal historie i et originalt språk.

Tittelen er nesten i overkant symbolsk. Høsten er tiden for å visne, å forfalle, å gå i oppløsning, og akkurat det skjer med den vesle familien i denne boka. Personene er mor, far og datter. Far har vært utro før boka begynner. Hoveddelen av romanen foregår på ei ukes ferie i et arabisk land. Datteren behandles som et barn og får ikke vite, men finner ut på

egen hånd, om farens utroskap.

Hemmeligholdelse og underslag av meldinger og eposter kompliserer det hele, det samme gjør datterens utprøving og overskridelse av grenser. Siste del av boka foregår hjemme, og det er definitivt høst over det hele.

Historien er jo svært lite original. Men den er fortalt på en måte som fanger interesse. Jan Chr. Næss har en språkføring som ikke bare er fantasifull, den er spennende og tidvis irriterende. Personene karakteriseres både ved måten de beskrives og ved måten de snakker. Faren har for eksempel en forkjærlighet for å sitere Salmenes bok i Bibelen, noe som irriterer kona i særdeleshet, men også leseren, og slik dannes sympati og anti-pati hos sistnevnte.

Bruken av adjektiv og språklige bilder er et kapittel for seg. Hør bare: Et basseng er amøbeformet, solkrem gir en kjemisk eim av sinkoksid og eteris-

ke oljer. Moren har stålblå øyne, faren har melkeblå øyne og metallblått hår. En kelner har kokainhvit uniform og et kalket smil. Datteren har en skulderveske av bjørkegrønn fløyel med påsydde flaskegrønne glassperler. Oppvaskkluten er lykkeblå. En gutt har øyne som hasselnøtter. En restaurant har alabastglødende bardisk og ravgul belysning, baderommet har agatsvarte fliser og er ellers hvitt som lakkerte knokler.

Etter 30 sider tenkte jeg at dette orker jeg ikke mer av. Det blir for fantasifullt. Men så fortsatte jeg, og ble vant til de språklige eksessene og tatt av fortellingen. Og til slutt tenkte jeg at jo, denne boka vil jeg huske en stund. Den er faktisk til å anbefale. **EMIL OTTO SYVERTSEN**